

OBSAH

Předmluva	9
1. Obecná didaktika	10
1.1 Pojem a předmět obecné didaktiky	10
1.2 Rozdělení didaktik podle zaměření	11
1.2.1 Obecná didaktika	11
1.2.2 Předmětová didaktika	12
1.2.3 Oborová didaktika	12
1.2.4 Školní didaktika	12
1.3 Historický vývoj didaktiky	12
1.3.1 Jan Amos Komenský	13
1.3.2 Jean-Jacques Rousseau	14
1.3.3 Johann Heinrich Pestalozzi	15
1.3.4 Johann Friedrich Herbart a další	15
1.4 Proudý didaktického myšlení 20. a 21. století	17
1.4.1 Didaktika založená na teorii vzdělávání	17
1.4.2 Didaktika orientovaná na učební cíle a didaktika založená na teorii učení a vyučování	17
1.4.3 Didaktika založená na teorii kurikula	17
1.4.4 Komunikativní didaktika	18
1.4.5 Psychologická didaktika a konstruktivistická didaktika	18
2. Výuka a vzdělávání	21
2.1 Základní pojmy	21
2.2 Výuka	22
2.2.1 Plánování a realizace výuky	22
2.3 Výuka z historického pohledu	24
2.3.1 Modely výuky	24
2.3.2 Pojetí výuky z historického hlediska	25
2.4 Typy výuky	30
2.4.1 Výuka informativní	30
2.4.2 Výuka heuristická	30
2.4.3 Výuka produkční	30
2.4.4 Výuka regulativní	32
2.5 Fáze výuky	33
2.5.1 Motivační fáze výuky	33
2.5.2 Expoziční fáze výuky	33
2.5.3 Fixační fáze výuky	33
2.5.4 Diagnostická fáze výuky	33

2.5.5	<i>Aplikační fáze výuky</i>	34
2.6	Výuka na dnešní základní škole z pohledu výzkumu	34
2.7	Determinanty výuky	34
2.7.1	<i>Čas</i>	34
2.7.2	<i>Interakce</i>	35
2.7.3	<i>Klima třídy</i>	42
2.7.4	<i>Učitel</i>	44
2.7.5	<i>Žák</i>	48
3.	Výukové cíle	54
3.1	Dělení cílů výuky	57
3.2	Funkce výukových cílů	57
3.3	Taxonomie výukových cílů	58
3.3.1	<i>Taxonomie kognitivních cílů podle Blooma</i>	58
3.4	Požadavky na výukové cíle	61
4.	Didaktické zásady	63
4.1	Historický vývoj didaktických zásad	63
4.2	Analýza didaktických zásad	64
4.2.1	<i>Zásada uvědomělosti a aktivity</i>	64
4.2.2	<i>Zásada komplexního rozvoje žáka</i>	64
4.2.3	<i>Zásada vědeckosti</i>	64
4.2.4	<i>Zásada spojení teorie s praxí</i>	65
4.2.5	<i>Zásada přiměřenosti</i>	65
4.2.6	<i>Zásada individuálního přístupu</i>	65
4.2.7	<i>Zásada emocionálnosti</i>	65
4.2.8	<i>Zásada trvalosti</i>	65
4.2.9	<i>Zásada názornosti</i>	66
4.2.10	<i>Zásada soustavnosti</i>	66
4.2.11	<i>Zásada zpětné vazby</i>	66
5.	Kurikulum a pedagogické dokumenty	68
5.1	Kurikulární dokumenty	68
5.2	Národní program rozvoje vzdělávání v ČR	69
5.2.1	<i>Hlavní části dokumentu</i>	73
5.2.2	<i>Předškolní vzdělávání v ČR podle Bílé knihy</i>	73
5.2.3	<i>Základní vzdělávání v ČR podle Bílé knihy</i>	73
5.2.4	<i>Středoškolské vzdělávání v ČR podle Bílé knihy</i>	73
5.2.5	<i>Terciární vzdělávání v ČR podle Bílé knihy</i>	74
5.3	Rámcový vzdělávací program a školní vzdělávací programy	75
5.3.1	<i>Typy rámcových vzdělávacích programů v České republice</i>	75
5.3.2	<i>Hlavní změny ve vzdělávání vzniklé zavedením RVP</i>	76
5.3.3	<i>Učební plán</i>	78
5.3.4	<i>Učební osnovy</i>	79
5.4	Školní vzdělávací programy	79
5.4.1	<i>Struktura ŠVP</i>	79

5.4.2	Obsah ŠVP	82
5.4.3	ŠVP v praxi na jednotlivých školách	83
5.4.4	Nejčastější chyby v ŠVP	83
5.5	Standardy základního vzdělávání	84
5.6	Tematický učební plán	86
5.7	Individuální vzdělávací plán	89
6.	Plánování, projektování a příprava práce učitele	95
6.1	Plánování, projektování a příprava práce učitele	95
6.2	Didaktická analýza učiva	95
6.2.1	Pojmová analýza	95
6.2.2	Operační analýza	96
6.2.3	Analýza z hlediska mezipředmětových vztahů	96
6.3	Příprava učitele na vyučování	96
6.3.1	Postup tvorby přípravy	96
7.	Organizační formy výuky	102
7.1	Pojem a třídění organizačních forem výuky	102
7.2	Klasifikace organizačních forem výuky	102
7.3	Historický vznik jednotlivých organizačních forem výuky	103
7.4	Charakteristika jednotlivých organizačních forem výuky	104
7.4.1	Individuální forma výuky	104
7.4.2	Systém vzájemného vyučování	105
7.4.3	Individualizovaná forma výuky	106
7.4.4	Samostatná práce žáků	109
7.4.5	Skupinová výuka	111
7.4.6	Projektová výuka	116
7.4.7	Týmové vyučování	121
8.	Výukové metody	126
8.1	Vyučovací metody	126
8.2	Klasifikace výukových metod	127
8.2.1	Komplexní klasifikace základních skupin metod výuky	127
8.2.2	Klasifikace výukových metod L. Mojžíška	130
8.2.3	Model členění výukových metod z hlediska aktivity žáků	131
8.3	Vývoj vyučovacích metod	132
8.3.1	Metody tradičního vyučování	134
8.3.2	Inovativní výukové metody	134
8.4	Klasické výukové metody	135
8.4.1	Metody slovní	135
8.4.2	Metody názorně-demonstrační	140
8.4.3	Metody dovednostně-praktické	141
8.5	Inovativní výukové metody	143
8.5.1	Aktivizační výukové metody	143
8.5.2	Komplexní výukové metody	159
8.6	Kritéria volby metod	171

9. Učební úlohy ve výuce	176
9.1 Druhy učebních úloh	177
9.1.1 <i>Taxonomie učebních úloh podle D. Tollingerové</i>	178
9.2 Parametry učebních úloh	184
9.3 Další důležité vlastnosti učebních úloh	184
9.4 Použití učebních úloh v současné škole	185
10. Materiálně-didaktické prostředky	188
10.1 Didaktické prostředky	188
10.2 Materiálně-didaktické prostředky	189
10.2.1 <i>Učebnice</i>	191
10.2.2 <i>Využití ICT</i>	199
11. Diagnostika a hodnocení vědomostí žáků	204
11.1 Výsledky vyučovacího procesu	204
11.2 Metody zjišťování diagnostických údajů	204
11.2.1 <i>Výhody a nevýhody písemné a ústní formy zkoušení</i>	205
11.2.2 <i>Didaktický test</i>	205
11.3 Hodnocení	207
11.3.1 <i>Funkce hodnocení</i>	208
11.3.2 <i>Fáze hodnotícího procesu</i>	209
11.3.3 <i>Z historie hodnocení</i>	209
11.3.4 <i>Sebereflexe hodnocení žáka z pohledu učitele</i>	210
11.3.5 <i>Klasifikace – forma kvantitativního hodnocení</i>	210
11.3.6 <i>Slovní hodnocení</i>	212
11.3.7 <i>Preference formy hodnocení u žáků z pohledu výzkumu</i>	215
11.3.8 <i>Sebehodnocení žáků</i>	217
11.3.9 <i>Sumativní hodnocení</i>	222
Závěr	225
Příloha 1 – Příklad učebních osnov	226
<i>Jazyk a jazyková komunikace</i>	226
Příloha 2 – Příklad testu	231
Příloha 3 – Příklad sebehodnocení (VÚP Praha, online)	232
Rejstřík	236